

«ОХ, ВІЙНА, ЩО Ж ТИ, ПІДЛА, НАКОЇЛА...»

Мабуть, не тільки я, а й багато українців, на голови яких падають російські бомби і ракети, сьогодні згадують ці рядки з вірша учасника Другої світової війни *Булата Окуджави*.

Пригадую: 7 липня 1994 року у Київському політехнічному інституті відбувався вечір-зустріч із поетом, співаком, композитором Булатом Окуджавою, який після операції на серці прилетів зі США до Києва. І хоча я запізнився на цю зустріч, але встиг почути деякі відповіді на запитання із зали. На запитання про його ставлення до «українського націоналізму» і незалежності України Булат Окуджава відповів: якщо *Шевченко* та *Гоголь* виступали за незалежну Україну, то він буде вдячний, якщо українці зарахують до них і його. Згадуються його слова: «Росія розчавлена мілітаризованою економікою», його проникливе звернення до загиблого на війні з гітлерівським нацизмом однополчанина: «Що я скажу твоїм домашнім? І що вдові я розповім?».

І ось тепер онуки та правнуки тих солдат, які боролися з німецьким фашизмом і яких «війна гнула і косила», принесли на українську землю відроджений у нових формах, знаках і символах фашизм російський.

Вже не очманілим від своєї тевтонської зверхності й колосальної військової потуги *Гітлером*, а знавіснілим від смакування імперською величчю Росії та її «божественною місією» ошасливлувати насильницьким «визволенням» інші народи *Путіним* розв'язана війна. Нова війна в Європі. Війна, яка косить на українській землі дітей, жінок, літніх людей. Сьогодні в Україні лютує насильство, ллються сльози й кров. Російські танки, ракети, «гради», «смерчі», «урагани» поливають наші міста смертоносним вогнем, руйнують дитячі садки, школи, університети, лікарні, театри...

Але український народ як ніколи згуртувався та в якомусь дивовижно-натхненному патріотичному пориві захистити свободу й незалежність Батьківщини піднявся на боротьбу проти російського агресора. Горять російські танки і БТРи, падають літаки й гелікоптери, трупами російських солдат вкривається українська земля. Як і в Гітлера, так і в Путіна, блицкригу не вийшло. А «демократичний диктатор» розраховував на блискавичну «воєнну спецоперацію».

Весь цивілізований світ нарешті побачив справжнє обличчя путінського режиму, який доволі успішно маскувався. Британський журналіст *Пітер Померанцев*, син народженого в Києві дисидента *Ігоря Померанцева*, працюючи в Москві, розгледів істинну природу нинішньої Росії з її «керованою демократією» і «керованою», маріонетковою опозицією, з її переродженою авторитарною та непогамованою жадобою наводити порядок за межами Кремля шляхом «присилування до миру». «Це не країна в перехідному стані, а певний тип постмодерної диктатури, що використовує мову й інституції демократичного капіталізму з авторитарною метою»¹, – чітко та об'єктивно визначив суть «нової Росії» британський журналіст, намагаючись ще в рік загарбання Росією українського Криму і вторгнення на Донбас розкрити очі західному світові.

Микола Жулинський
доктор філ. наук,
академік НАН України,
директор
Інституту літератури
ім. Т.Г. Шевченка
НАН України,
м. Київ

¹ Померанцев Пітер. Нічого правдивого й усе можливо. Сходження до нової Росії. Київ, 2020. С. 58.

Тим європейцям, певна частина яких і досі закурена фіміамом кремлівської пропаганди про «святу» місію Росії щодо російськомовних співвітчизників за кордоном, зокрема в Україні. Путінська Росія «успішно» їх захищає, прирікаючи на смерть від нестачі повітря, води та їжі під завалами у поруйнованих будинках в російськомовному Харкові. Європа бачить, як забезпечуються російським агресором права російськомовного населення в Україні «градами» і «смерчами», але з Росії й досі долинають форсовані патріотичною риторикою голоси, наповнені велеречивим захопленням хоробрістю президента Путіна, який, бачте, не побоявся ні США, ні НАТО і виступив на захист поневоленої «фашистами-бандерівцями» України.

Мені ж пригадалися міркування римського мислителя *Луція Аннея Сенеки* про хоробрість. Він піддає сумніву висновок філософів: «*хто хоробрий, той безстрашний*». Виходить, що хоробрий не усвідомлює навислої над ним смертельної небезпеки, бо він безстрашний. Путін – хоробрий, бо наважився піти війною на Україну? Отже, він – безстрашний? І Сенека робить висновок: «*Це ознака радше божевільного чи несамовитого, ніж хороброго*».

То хіба ж можна отверезити словами, переконати, вгамувати божевільного, несамовитого? Президент Франції *Еммануель Макрон* раз у раз телефонічно просить знахабнілого від безкарності диктатора припинити війну, а той, втішений такою благаючою увагою, ще більше розпалюється від своєї «великої рішучості взяти під контроль усю країну».

Чи можна зрозуміти лідера європейської держави-члена НАТО? Що ж, президент Макрон знає, чого можна чекати від божевільного авантюриста, який шантажує світ ядерною «палицею». Провідник російського неоімперіалізму вже привів у бойову готовність свій ядерний потенціал – 6200 ядерних боеголовки, націлених на США, на Європу, на інших «зовнішніх ворогів» Російської Федерації. Але не можна виправдати ні Макрона, ні країни НАТО, які свій страх приховують, начебто турботами не спровокувати Третю світову війну. Путін знає, що Захід боїться його і тому наважився на агресивне вторгнення в Україну. Єдина надія – на Сполучені Штати, які розуміють, що страх не рятує, а навпаки, провокує на агресивні дії. Відчуваючи страх противника, агресор стає ще більш нахабним і рішучішим у своїх діях.

Звісно, усіх жахає те, що ядерна катастрофа вже на порозі світової цивілізації. Про це свідчить захоплення російським окупантом Чорнобильської, Запорізької атомних електростанцій, а НАТО й досі не наважується закрити небо над Україною, бо боїться спровокувати «безстрашного» Путіна на поширення війни по всій Європі. Від несамовитого диктора можна й такого кроку чекати, його, видно, не лякає перспектива самому собі накинути петлю на шию. Але ця визвольна удавка неминуче затягнеться на шиї народів Російської Федерації, яка вже стала країною-ізгоем. Країну-терористку рішуче засудив весь цивілізований світ і створенням міжнародної коаліції на підтримку України прирік її на неминучу поразку.

Та якщо не НАТО, то, сподіваюсь, Сполучені Штати захистять українське небо від літаків і ракет російського агресора. Ця країна ще за часів президента *Рональда Рейгана* усвідомила, що СРСР – «імперія зла», в якій згодом утвердився класичний авторитаризм із усіма політико-економічними наслідками.

Режиму Путіна вдається завдяки потужній інформаційній інтервенції вселяти в голови пересічних громадян міф про російську «націю в облозі ворогів», до яких пострадянська Росія, як раніше й СРСР, зараховує США, країни Європейського Союзу, НАТО, а тепер і Україну. Завдяки тотальному зомбуванню населення путінський режим тримає в морально-психологічній напрузі російське суспільство.

Наявністю зовнішніх ворогів виправдовуються величезні витрати на озброєння, на воєнні операції за межами країни, цим зумовлена здійснювана в РФ радикальна перебудова історичного минулого шляхом ревізії історії Росії, передусім оновлення міфу «Великої Вітчизняної війни» як «Великої Перемоги», здобутої виключно «єдиної родиною Росії», анексія Криму, як акт воз'єднання з Росією, неоголошена російсько-українська війна, трактована як внутрішня українська, громадянська війна.

Особливо активно здійснюється російськими політехнологами, всією інформаційною потугою Росії гіперболізація зовнішніх загроз, на які пострадянська Росія наче змушена активно реагувати, та глорифікація «визвольних походів», необхідних для звільнення нещасних народів від гегемонії США, Заходу, від бандерівців-фашистів, будь-яких інших чужих і ворожих «Святій Русі», заради встановлення миру і демократії.

Колишній заступник голови адміністрації президента Володимира Путіна, згодом – віцепрем'єр і помічник президента з міжнародних відносин *Владіслав Сурков*, який із нахабною гордістю, але не без серйозних підстав висловився: «*Я є автором або одним із авторів політичної системи нової Росії*», неоднозначно визначив, чому свій «каральний меч» занесла над Україною країна такого, як *Сталін*, найефективнішого менеджера Путіна: «*Змушування силою до братерських відносин – єдиний метод, який історично довів ефективність на українському напрямку*», – так передбачив розвиток подій «ефективний менеджер нової Росії» Сурков.

Чого ж тільки на українському напрямку, правда далеко не ефективному, особливо для нинішнього російського режиму?

Згадаймо історію «визвольних походів» Росії. Чому не сибірський, туркестанський, чеченський, грузинський, абхазський чи осетинський напрями? Особливо кавказький, який має глибоку імперіалістичну традицію просвітлення хрестом і мечем «диких народів» заради «державного зростання Росії». І як тут не згадати поему Тараса Шевченка «Кавказ», написану поетом восени 1845 року. Тоді, коли Кавказька війна (1817–1864) вже входила у третю стадію кривавого упокорення «малих», «немирних», «неісторичних», «нецивілізованих» народів Кавказу.

Як і в часи Російської імперії, комуністичної імперії СРСР, так і в часи постмодерної диктатури Путіна так звані «визвольні війни», «визвольні походи», «спеціальні військові операції», «всьяке загарбання території, всьяке насильство, всьяке пригноблення» здійснювалися і здійснюються «під приводом просвіщення, лібералізму, визволення народів» (*Фрідріх Енгельс*). І якими методами?

У кавказьких війнах росіянами застосовувалася тактика випалення землі: знищували населення – дітей, жінок, стариків, – спалювали аули, посіви, запаси сіна і зерна, руйнували замки.

Видатний учений-інтелектуал, академік НАН України **Іван Дзюба**, який полишив цей земний світ за два дні до жахливого ранку 24 лютого, наводить у своїй праці «Застукали сердешну волю...» (Шевченків «Кавказ» на тлі непроминального минулого) спогади сучасників, свідчення очевидців, архівні матеріали, рапорти командирів полків, переможні реляції воєначальників... Ці матеріали свідчать про нещадне винищення мирного населення російськими військами, яке ушляхулювалося і підносилося до рівня масового героїзму доблесного воїнства і всеросійського подвигу втихомирення народів Кавказу.

Ось про що свідчить послужний список IV драгунського Нижегородського полку, який брав участь у «Кривавому штурмі Батурина і знищенні його з усім населенням». (До речі, цим полком керував наприкінці XVIII ст. генерал **Пьотр Текеллі**, ім'я якого, як зазначилося в полковому послужному списку, «вже отримало історичне визнання, як тісно пов'язане з падінням Січі і знищенням Запорозького війська»).

Цей «44-й драгунський Нижегородський Його Імператорської Високості государя спадкоємця цесаревича полк» прославився особливою жорстокістю в придушенні Чечні («розкатали ми чеченців на славу, поруйнували багато їхніх аулів, знищили посіви і запаси продуктів та побили багато народу»), Кабарди, Осетії («...війська обмежилися тим, що випалили всі навколишні поселення і знищили всі кам'яні бапти і замки»), Кахетії, Хефсурії, Іверії та інших грузинських князівств². І повсюдно – вбивства мешканців, знищення аулів, полів, запасів, майна...

А нині в Україні у складі «доблесного руського воїнства» лютують «кадировці» – нащадки тих гордих, непокірних чеченців, для яких слово «*руський*» було найбільш ненависним прокляттям. Тих, які не на життя, а на смерть воювали з Білим царем, які, закатавши рукави суворих своїх черкесок вище ліктів, оголивши криві шаблі і обв'язавши шийку смертним саваном, вступали в криваву війну з «руськими». Вони йшли на газават, на неминучу смерть, в священну битву за свою батьківщину, за свій народ. Ця смерть вважалася для них особливою честю, тому вони й брали з собою в бій свої савани.

А що означає смерть на українській землі – на землі, їм чужій, далекій – цим чеченцям-«кадировцям»? Тільки неминучу ганьбу і прокляття свого народу, до гордих лицарів якого, готових прийняти смерть, але не скоритися російським «визволителям» звертався Тарас Шевченко:

**І вам слава, сині гори,
Кригою окуті,
І вам, лицарі великі,
Богом незабуті.
Борітеся – поборете,
Вам Бог помагає!
За вас правда, за вас сила
І воля святая!**

Якщо нинішнім кадировцям-«визволителям» не в пам'яті російський геноцид свого народу далекого дев'ятого століття, то геноцид двадцятого століття, цей новітній кавказький терор, який здійснювала планомірно

новочасна Росія, не повинен забути навіть й тими поплічниками Москви, які продалися російському окупантові на чолі із маріонеткою **Кадировим**.

Та й сама Москва це визнавала після п'яти років підкорення Кавказу наприкінці ХХ століття. За перший квартал «чеченської п'ятирічки» «втрати російських військ склали за реальними, хоча й надто приблизними, оцінками від 2 до 5 тисяч убитими. Загибло також якнайменше від 1,5 до 2 тисяч російських громадян, які воювали на стороні Дудаєва, а також декілька тисяч мирних мешканців Чечні. Понад 300 тисяч чоловік, третина населення республіки, стали біженцями і перебувають в жалюгідному стані» («Известия», 10 березня 1995 р.).

Росіяни, як самі вони визнають, втратили близько 5 тисяч чоловік вбитими за один лише квартал, тоді як за десять днів в Україні загибло понад 10 тисяч «визволителів».

Ми, українці, пам'ятаємо як росіяни зрівняли із землею чеченську столицю Грозний. Як руйнували житлові квартали реактивною артилерією, що заборонено Женевською конвенцією, як російські солдати брали квартал за кварталом і повністю знищували їх разом із мешканцями, як бомбардувальна авіація Росії перетворювала високі кавказькі гори на пагорби, які навіки російським окупантом «засіяні горем, кровію политі» (Шевченко).

Цю ж «визвольну місію», таке ж «умиротворення» непокірної України здійснює бомбардуванням і ракетними обстрілами сьогодні путінська Росія, перетворюючи в руїни наші містечка і міста, лікарні й школи, дитячі садки і театри, університети і електростанції... Безумство Путіна розкошує в Україні, неухильно підводячи й свою країну, свій народ до прірви відчуження від цивілізованого світу.

Гинуть молоді солдати з російських глибинок, ошелешені неочікуваним всенародним спротивом українців. Ці, за Окуджавою, сучасної «*війни шалені діти*» і чи не кожен із них з надією вже чекає, що хтось із командирів їм накаже: «*Бери шинель – пішли додому*». А тим, хто ще живий, у тривожних снах видиться могила в українському чорноземі.

«*Разом нас багато, нас не подолати!*», – скандували учасники Майданів під час трьох Революцій. І сьогодні, в дев'ятий рік російської війни з Україною, ми, українці, як ніколи згуртовані.

Ми почули молитовне звернення Тараса Шевченка: «*Обніміться ж, брати мої, молю вас, благаю*», глибоко перейнялися його вірою:

**І оживе добра слава,
Слава України.**

Ми об'єднані, злютовані праведним гнівом і непохитною вірою в нашу перемогу, бо, за Шевченком, заревли «*в Україні вольнії гармати*» і піднявся і батько, і син «*за честь, славу, за братерство, за волю України*». ■

Стаття написана 5 березня 2022, м. Варшава,
10-й день війни Росії проти України

² Дзюба Іван. Застукали сердешну волю... (Шевченків «Кавказ» на тлі непроминального минулого). Київ: Дніпро, 1995. С. 17.